

10637-2

FIGYELEM!

Az előadó a szöveget a helyi viszonyoknak megfelelően módosítsa, bővítse, helyi példákkal egészítse ki.

„Termeljünk sok és jóminőségű tejet”

(dia-film szöveg)

1—2. kép

Népünk ételmezésében az állati termékek közül az egyik legnagyobb jelentőségű élelmicikk a tej és a belőle készült termékek. A tejtermék, mint kiviteli cikk is igen nagyjelentőségű. A tej mint ipari nyersanyag is nagyjelentőségű. Tejport, tápszereket, gyógyszereket, műanyagot készítenek belőle.

3. kép

A tejtermelés fokozása érdekében igen fontos a tenyészállatok tervszerű és helyes kiválasztása. A tenyésztési munka sikerét — a helyes takarmányozáson és tartáson kívül — a legjobb állatok kiválasztása biztosítja. Magyartarka állományunkban kiváló értékek vannak, amelyeket okszerű takarmányozás és tartással ki lehet aknázni. A Herceghalomi Kísérleti Gazdaság 11 éves 78. Piros magyartarka tehene 1953-ban 300 nap alatt 9352 kg 3,76 százalékos zsírtartalmú tejet adott.

4. kép

A tenyészbika kiválasztása még nagyobb gondot és figyelmet igényel. Egy bikának évente 60—80, mesterséges termékenyítésben 800—1000 utódban lesz javító, vagy rontó hatása. Csak fajtatiszta, jóküllemű, sok és zsíros tejet adó tehéntől érdemes bikát nevelni.

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
Növekedéskapló
1955. év A. 2499 .....SZ.

5. kép

Német János bátéi dolgozó paraszt az 1954. évi Országos Mezőgazdasági Kiállításon I. díjat nyert. Bikáját 5001 kg 4,3 százalékos zsírtartalmú tejet adó tehén után nevelte, és 16 192 forintot kapott érte.

6. kép

Borju nélkül nincs tej, tehát a nagy tejtermelés biztosítása érdekében arra kell törekedni, hogy valamennyi tehén évről-évre rendszeresen borjazzon. A borjazás elmaradása nemcsak a borjuhaszontól, hanem igen sok tejtől is megfosztja a tenyésztőt.

7. kép

Az állomány tenyészértékének megállapításához a gondos tenyészállat kiválasztáshoz, valamint a párosításhoz, megbízható adatokat szolgáltat a törzskönyv. Kormányhatározatunk az állami gazdaságok, termelőszövetkezetek és dolgozó parasztok részére lehetővé tette az értékes szarvasmarhák törzskönyvelését.

8. kép

A borjak olyan állattá fejlődnek, amilyenekké neveljük őket. Kedvező körülmények biztosításával az öröklött hajlamot és képességeket tovább fejleszthetjük és az idők folyamán örökléssé tehetjük. A Keszthelyi Kísérleti Gazdaságban edzetten nevelik a borjakat és növendékeket.

9. kép

Róka Péter Őriszentpéteri dolgozó paraszt 4—6 hetes kortól kezdve herefüves legelőre járattja a borjait. A mozgás, jó levegő, tápláló fű, kedvezően befolyásolja a borjak fejlődését.

10. kép

A nagy tejtermelés egyik feltétele a kellő mennyiségű és megfelelő minőségű takarmány biztosítása. Az állatok életük fenntartásához, a tejtermeléshez, a vehem építéséhez bizonyos mennyiségű és minőségű táplálóanyagot igényelnek.

11. kép

Tak Illés bonyhádi 9 kh-as dolgozó paraszt sok takarmány-répát termesztett, hogy télen ne hiányozzon a lédús takarmány a tehének adagjából.

12. kép

Szarvasmarhaállományunk takarmányalapját a következő feltételek biztosítják: az állatlétszám és a takarmányterület helyes aránybahozaása, a szakaszos legeltetés bevezetése, a legelőn a szakaszhatárok fásítása, a szántóföldi takarmánynövények öntözése, a ki nem használt takarmánytartalékok feltárása és hasznosítása, a silótakarmányok fokozottabb mértékű etetése, zöldfutószalag létesítése, a táj és talajadottságoknak legjobban megfelelő, legnagyobb tömeget, és minél több tápértéket adó takarmányok termesztése és veszteségmentes betakarítása, gondos tárolása.

13. kép

A sok és olcsó tejtermelés, valamint az állatok természetszerűbb takarmányozása érdekében lédús takarmányok, főként silózott zöldtakarmányok bőséges etetésével kell a téli takarmányozást a nyárihoz hasonlónvá tenni.

Az élenjáró szovjet állattenyésztők eredményei azt bizonyítják, hogy lédús- és szálatakarmányok okszerű felhasználásával abraktakarmányok etetése nélkül is el lehet érni 3000—3500 literes tejtermelést.

14. kép

Allamunk kedvezményt ad. Bakó László püspökmolnári 6 holdas dolgozó paraszt 2 tehén és 2 növendék szarvasmarha részére 10 köbméteres silót épít 728 Ft-os kölcsönnel.

15. kép

A tehének legtermészetszerűbb és egyben legolcsóbb takarmánya a legelő füve. A legelőt szakaszokra osztva kell hasznosítani. Így állandóan zsenge fűvet találnak és taposásukkal nem teszik tönkre a fűvet. Forró nyári napokon a hűvösebb reggeli és a késő délutáni, koraesti órákban legeltessünk.

16. kép

Hazánkban a legelők nem fedezik teljes egészében a tehenek takarmányszükségletét. Ezért a legelő jószággal szántóföldön termesztett zöldtakarmányokat is kell kiegészítésül etetni. A Répáspusztai Első 5 Éves Terv TSZ-ben a legelőn végzik a déli fejest és a legelő kiegészítésére kaszált zöldtakarmányt etetnek a tehenekkel.

17. kép

A tehenek takarmányszükséglete életfenntartó és termelő-szükségletből áll. Ennek figyelembevételével a tehenekkel olcsó tömegtakarmányokból összeállított alaptakarmányt és termelésüktől függően kiegészítésképpen tejelési pótabrakot adunk.

18. kép

Egy 550 kg-os tehénnek életfenntartásra és 3000 liter tej termelésre kitőgyeltetéssel és előre etetéssel a következő takarmányokra van szüksége 900 kg zöldtakarmány, 555 kg vizenyős takarmány, 555 kg rétiszéna, 370 kg pillangós széna, 1000 kg tak. száma, 396 kg vegyes abrak.

19. kép

Az alaptakarmányt a gazdaság által megtermesztett szálas és nedvdús takarmányokból úgy állítjuk össze, hogy az életfenntartáson kívül 8—10 liter tej termelésére képesítse a tehenet. Az ezen felül termelő tehenekkel termelésüktől függően tejelési pótabrakot kell etetni, amelyet többféle abrakból állítsunk össze. A képen látható abrakkeverék minden kg-ja, 3 liter tej termelésére képesíti a teheneket.

20. kép

A tejtermelés fokozásának egyik fontos feltétele az etetésre kerülő takarmányok gondos előkészítése. Előkészítéssel könnyebben felvehetővé, emészthetőbbé, és ízletesebbé tesszük a takarmányokat. A szalmaféléket, kukoricaszárat szecskázzuk fel és felaprított répafélével, répászelettel keverten, pácolva etessük.

A kevésbé izletes takarmányokat melaszos vagy sós vízzel ize-
sítsük. A Magyaróvári Április 4 Állami Gazdaságban jól felsze-
relt takarmányelőkészítőben folyik a takarmány előkészítése.

21. kép

A zavartalan termeléshez biztosítani kell a szükséges ásvá-
nyi sókat és vitaminokat is. Ezeket az anyagokat elsősorban a
változatos és jóminőségű takarmányokban adjuk, mert a takar-
mányban lévő ásványi sókat és vitaminokat a tehén jobban tudja
értékesíteni, mint a készítményeket. Ha a takarmányból hiányzik
a mész, a foszfor, vagy azok aránya nem megfelelő, mesterséges
készítményekkel kell a takarmányadagot kiegészíteni.

22. kép

A konyhasót legjobb nyalósó alkjában az állatok elé tenni.

23. kép

A takarmányokat leggazdaságosabban akkor használjuk fel,
ha a teheneket teljesítményük arányában etetjük. Az egyedi
etetés esetén az alptakarmányt valamennyi tehén egyformán
kapja, míg a pótabrakot a termelés arányában. A Szentesi
Vörös Hajnal TSZ-ben kagylós rendszerű jászolberendezés biz-
tosítja, hogy az egyik tehén a másik adagját el ne egye.

24. kép

Valamennyi jászoltípusra házilág is készíthetünk egyszerű
egyedi etetést biztosító berendezést.

25. kép

A tökéletesen összeállított és gondosan előkészített takar-
mány is csak akkor tölti be szerepét, ha a tehenek azt jóízűen és
maradéktaianul elfogyasztják. A teheneket a fejések számának
megfelelően 3—4-szer kell napjában etetni. Az etetést a tehenek
által kevésbé kedvelt takarmányokkal kezdjük, és az adagokat
több részletben tegyük az állatok elé. Az etetések számát, sor-

rendjét és idejét pontosan tartsuk be. Az Ivándárdai Sarló Kalapács TSZ-ben a képen látható beosztás szerint végzik a tehenészeti munkákat, így az etetést is.

26. kép

A tehen étvágya és közérzete, takarmányértékesítése akkor lesz kedvező, ha elegendő jó ivóvizet ihat. Nyáron a meleg miatt naponta legalább ötször itassuk a teheneket, télen minden etetés alkalmával. A Borsodivánkai Petőfi TSZ-ben rendszerben tartják a kutakat, gondoskodnak a vályuk és jászlak tisztántartásáról és a tehenek itatásáról.

27. kép

3—4 százalékkal több tejet ad a tehen, ha annyszor ihat, ahányszor kedve tartja. Erre legjobban megfelel az önitatóberendezés.

28. kép

A nagy tejtermelés érdekében a várható ellés előtt 60—70 nappal a tehenet kondíciójának és termelésének figyelembevételével el kell apasztani és ki kell tőgyeltetni. A szárazraállítást az abrak és széna megvonásával és a napi fejések számának csökkentésével igen gondosan kell végezni.

29. kép

A szárazraállítás után táplálóanyagokban, ásványi sókban, és vitaminokban gazdag takarmányokat kell etetni, hogy a tehen kondícióban megerősödjék és vehemét kifejleszthesse. Az időben szárazraállított és jól kitőgyeltetett tehen életerős borjút ellik és bőven tejel.

30. kép

Nagyban elősegíti a tehen maximális tejtermelését az is, ha ellés után néhány nap múlva 6—8 héten keresztül a termelt tej mennyiségén felül etetünk abrakot. Blümmel Lajos munkáértrendes tehenész alkalmazza a ráetetést a magyaróvári kísérleti gazdaság 98. Kicsi nevű tehenével 40,0 kg maximális napi termelést ért el.

31. kép

A nagy tejtermelés eléréséhez jó istálló is szükséges. A rossz istállóban nem érzi jól magát a tehén, kevesebb tejet ad és a tej szennyeződésnek van kitéve. Az istálló akkor megfelelő, ha világos és könnyen fertőtleníthető, ha az állások megfelelőek, ha felszerelése gyorsabbá és könnyebbé teszi az ott dolgozók munkáját. A Táplánszentkereszti Állami Gazdaságban ilyen istállóban tartják a teheneket.

32. kép

A jó istállóval szemben támasztott követelmények nem feltétlenül követelik meg a költséges épületeket. Egészen egyszerű kivitelben is építhetünk megfelelő tehenistállókat, sőt régieket is átalakíthatunk.

33. kép

A nyári idényre a kifutókba és legelőkre olcsó anyagból házilag készíthető féltetőket építhetünk, amelyek az időjárás viszontagságai ellen védelmet nyújtanak. A Sáríbesnyői Állami Gazdaságban házilag készített felszerben tartják a teheneket.

34. kép

Az állandó istállózás kedvezőtlenül hat a tehenek tejtermelésére, ezért tavasztól őszig tartsuk az állatokat minél többet szabadban. Különösen nagy jelentősége van a kifutóknak. A szabad levegőn való tartás növeli a tehenek ellenállóképességét, élénkíti az anyagcsere-folyamatokat, kedvezően hat a tejtermelésre, csökkenti a fertőzés veszélyét, növeli az étvágyat. Jó idő esetén az éjszakát is a karámban tölthetik az állatok. A Magyaróvári Kísérleti Gazdaságban az egész nyarat a legelőn épített féltető istállóban töltik a tehenek.

35. kép

A Zirc-aklipusztai Hajnal TSZ-ben a legelőn készítettek féltetőt, ahol az egész nyarat születésüktől kezdve kint töltik a borjak.

36.—37. kép

A brucellózis okozta elvetélések és borjúelhullások leküzdése csak úgy sikerül, ha minden ellés után a magzatburkot, a magzatvízzel és a hüvelyváladékkal szennyezett almot elégetjük vagy mésztejjel leöntve elássuk, az istállót pedig alaposan fertőtlenítjük. A mezőhegyesi állami gazdaságban külön istállóban történik a tehenek elletése.

38. kép

A tejhozam növelésében igen nagy jelentősége van az állatok egyedi megfigyelésének és gondos ápolásának. Az állatok termelése, szükséglete, természete különböző. Kimagasló termelést csak azok a gondozók tudnak elérni, akik alaposan megismerik állataikat. A jó tehenész alaposan ismeri az állatait. A tehenre vonatkozó adatokat összegyűjti és a fejtáblára is rendszeresen feljegyzi.

39.—40. kép

Rendszeres és gondos ápolás nélkül nincs tartós egészség és nincs nagy termelőképesség. Az állatok megfelelő gondozásához hozzátartozik a szelíd bánásmód, a bőr, a szőr, a körmök és a tőgy ápolása, valamint az állatok jártatása és mozgatása is.

41. kép

Az állatok tisztántartását nagyon megkönnyíti és pihenésüket elősegíti a száraz, tiszta szalmával való bőséges almozás.

42.—43. kép

A szarvasmarha körmét rendszeresen ápolni kell. A túlnőtt köröm fájdalmas, csökkentőleg hat a tejhozamra. A budakeszi Előre TSZ-ben nemcsak a kihajtás előtt, hanem egész éven át szükség szerint elvégzik a tehenek és növendékek körmözését.

44. kép

A fertőző állatbetegségek terjedésének megelőzése érdekében minden istálló ajtaja elé helyezünk fertőtlenítőszerrel átitatott fűrészport vagy polyvát tartalmazó ládát. A betegségek terjedé-

sének megakadályozására használjunk külön takarmányozó és külön trágyázó seprűt és villát.

45. kép

A tehenek ápolását a naponkénti jártatás egészíti ki. Télen a melegebb, déli órákban jártassuk a teheneket.

46. kép

A tiszta tej nyerése érdekében minden fejés előtt a tőgyet és környékét a szennyeződésektől meg kell tisztítani, majd jól meg kell mosni. A tőgy mosására mindig külön vedret kell használni és mosás után a tőgyet külön erre a célra szolgáló kendővel szárazra kell törölni.

47. kép

A fejéshez a fejő gondosan készüljön fel. Leporolt öltözékére tiszta fehér köpenyt, vagy ujjas kötényt, fehér fejkendőt vagy sapkát húzzon és fejőszékül derékra felcsatolható egy lábú fejőszéket használjon. Kezét lehetőleg csap alatt alaposan mossa meg.

48. kép

A fejőedény legyen ép, horpadástól mentes, könnyen tisztítható. Legalkalmasabb az ónozott bádogból vagy alumíniumból készült lapos alakú fejősajtár. A zománcát vesztett fejősajtárban vagy az ónozástól lekopott edényben vasízt kap a tej.

49.—50. kép

A tejleadás előkészítésében nagy jelentősége van a tőgymaszszálásnak. A tehenek tőgyének masszálása tulajdonképpen simogatásból, enyhe nyomogatásból és a tőgy gyúrásából áll, amit a fejés előtt és a fejés befejezése alkalmával végzünk el.

51. kép

A fejések között eltelt idő alatt a levegőből és az alomból szabad szemmel nem látható csírák, szennyeződések juthatnak a tőgybimbó nyílásába, amelyek az első tejsugarakkal kiürülve az egész tejet szennyezhetik. Ezért ezeket az első tejsugarakat minden esetben külön kell fejni és meg kell semmisíteni.

52.—53. kép

A tögymasszálással előkészített tőgyből könnyen adja le a tehen a tejet. A fejest mindig a két elülső tőgynegyeddel kell kezdeni és száraz kézzel, marokfejéssel kell végezni. A marokfejés jól igazodik a tőgy felépítéséhez, nem okoz fájdalmat a tehénnek és a fejőnek sem fárasztó. Fejés közben ne támaszkodjunk a tehén oldalához. A fejés végefelé, amikor a tejleadás üteme lassul, újra ámasszírozzuk a tőgynegyedeket és elvégezzük a zsírban leggazdagabb tejsugarak kicsepegtetését.

54. kép

Igazán tiszta tejet csak gépi fejéssel lehet nyerni. Hazánkban is egyre szélesebb körben alkalmazzák a szovjet rendszerű, háromütemű fejőgépeket. A gépi fejés a kézi fejéssel szemben nemcsak gyorsabb, hanem megkönnyíti a fejők munkáját, lehetővé teszi valamennyi tőgynegyed egyidőben való kiürülését, kiküszöböli a tej szennyeződése. A Mezőhegyesi Állami Gazdaságban géppel végzik a tehének fejését.

55. kép

Zsédely Győző tehenész a kisbér-battyánpusztai Virágzó TSZ-ben géppel feji a tehéneket.

56. kép

A tehének tejhozamát fejésenként le kell mérni és fel kell jegyezni. Ez nagyon megkönnyíti a tehének termelésének nyilvántartását, a termeléshez alkalmazkodó takarmányozást, a fejők napi teljesítményének ellenőrzését. A tej összegyűjtését, mérését lehetőleg az istállón kívül végezzük, hogy a tej minél rövidebb ideig érkezzék az istálló levegőjével.

57. kép

A Hortobágyi Állami Gazdaságban az istállón kívül, külön helyiségben történik a tej mérése és gyűjtése.

53. kép

A tejet a mérés után szűrőn öntsük be a tejgyűjtő kannába. A leggondosabb és legtisztább fejés esetében is kerülhet a tejbe por, takarmány-, trágyahulladék, szőr, rovar stb. A szűrés a piszok stb. feloldás előtti eltávolítását teszi lehetővé. E célra vattabetétes tejszűrőt, vagy két fémszita közé helyezett frissen kifőzött szűrőruhát használjunk.

59.—59/a. kép

A leggondosabb fejés és tejkezeléssel sem tudjuk a tejet hosszú időn keresztül romlás nélkül eltartani. A feldolgozóhelyre való elszállításig is az üzemnek a tejet — különösen nyáron — le kell hűteni. Állami gazdaságokban, termelőszövetkezetekben kút-vízzel, jegesvízzel, esetleg hűtőfolyadékkal bordásfalú hűtővel végzik a tej hűtését, és azzal egyidejűleg szellőztetését is. Az egyénileg gazdálkodók hideg vízzel telt edénybe állítva hűthetik le elszállításig a tejet. A tejesedényt lefedni nem szabad, mert akkor nem szellőzik a tej.

60. kép

A jól tömített és gondosan lezárt tejeskannákat lehetőleg rúgós kocsin szállítsuk a fogyasztóhoz, a feldolgozó helyre vagy a vasútállomásra. A por és felmelegedés ellen minden esetben ponyvával vagy zöldtakarmánnyal takarjuk le a kannákat.

61. kép

A fejő sajtárt, fejőgépet, tejeskannákat, tejszűrőket használat után gondosan kell elmosni, mert a rosszul mosott edényben visszamaradó tej erjedésnek indul, benne különböző kórokozók szaporodnak el és a következő használat során szennyezik a tejet. A tejes edényeket használat után előbb tiszta vízzel kiöblítjük, majd forró szódás vízzel kisúroljuk, utána újra tiszta vízzel öblítjük át. Mosáshoz szakállas kefét használjunk.

62. kép

A kiöblített és kitisztított tejesedényeket nyílásukkal lefelé fordítva, tiszta, pormentes helyen tároljuk.

63. kép

Egyénileg gazdálkodók tejes edényeiket pormentes helyen elhelyezett köcsögfán tárolhatják.

64. kép

Allami gazdaságaink, termelészövetkezeteink és a dolgozó parasztság megértette népgazdaságunk célkitűzéseit és egyre többben érnek el a tejtermelésben kimagasló eredményeket.

65. kép

A taksonyi állami gazdaság lakihegyi üzemegységében például 1954-ben 146 tehéntől átlagosan 4497 kg tejet fejtek. Rádi József tehenész ebben az időszakban 10 tehéntől átlagosan 6212 kg tejet fejt.

66. kép

Horváth Sándor, a bábolnai Szabad Föld TSZ munkaéremrendes tehenésze 1951/52 évben 12 tehénnél átlagosan 3963 kg-os tejhozamot ért el. 1954-ben az országos tejtermelési versenyben jan. 1-től okt. 31-ig 3476 kg tejet fejt tehemenként.

67. kép

Laurinyecz Mátyás kétsopronyi dolgozó paraszt Julcsa nevű tehenétől 300 nap alatt 6590 kg tejet fejt 4,2 százalékos tejzsírtartalommal. Az 1954. évi kiállításon I. díjat nyert és Szocialista Munkáért Erdeméremmel tüntették ki.

68. kép

A tehenek tejhozamának fokozására a tiszta tejtermelésre a lehetőségek mindenütt megvannak vagy megteremthetők. Az állatokkal és tejkezeléssel közvetlenül foglalkozó dolgozókon múlik, hogy azokat miként használják ki. Egy-egy módszer formális bevezetésétől csodákat várni nem lehet. Sok és jó tejet csak úgy kaphatunk, ha a tejtermelés összes korszerű módszereinek feltételeit megteremtjük.

Felelős kiadó: Hlás Ferenc

168. — Szikra Lapnyomda — Felelős vezető: Kulcsár Mihály

